

Menukaart voedseducatie Regio Duin- en bollenstreek

Iedereen voedselwijs!

Wilt u als school, leerkracht of pedagogisch medewerker aan de slag met voedseducatie? Hier vindt u meer informatie over de thema's en het aanbod van activiteiten in de Duin- en bollenstreek! De Duin - en bollenstreek bestaat uit de gemeente Hillegom, Lisse, Teylingen, Noordwijk en Katwijk.

Lisse, Noordwijk en Katwijk zijn JOGG gemeente en werken met een JOGG regisseur. In Hillegom werkt Healthy Hillegom aan gezonde voedingspatronen en leefstijlen.

Voedseleducatie – een praktische aanpak

Goed voor jezelf zorgen, voor de ander en voor je omgeving; dat komt allemaal samen in leren over voeding en voedsel. Voedseleducatie verbindt gezondheidseducatie en natuur- en milieueducatie (NME) met elkaar. Het onderwerp biedt een rijke leeromgeving waarin kinderen kennis en vaardigheden verwerven en waarden ontwikkelen die ze al snel zelf kunnen toepassen. Voedseleducatie is bij voorkeur praktisch en ervaringsgericht. Want door zelf te doen en samen te werken wordt theoretische kennis via hoofd, hart en handen pas echt verankerd in de leefwereld van het kind. Zowel school als kinderopvangorganisatie kunnen daarin een belangrijke rol vervullen.

Het landelijk impulsprogramma [Jong Leren Eten](#) werkt daarom met GGD's, JOGG, lokale NME-organisaties en tal van anderen samen, om voor alle kinderen dichtbij huis en school een goed aanbod van educatieve en ervaringsgerichte activiteiten over voedsel te realiseren. Er is al veel, maar hoe vind je daarin je weg? Dit overzicht kan daarbij helpen.

5 thema's

Gezonde en duurzame voeding gaat over:

- **Smaak**
- **Gezondheid**
- **Voedselproductie**
- **Bewust kiezen**
- **Voedselbereiding**

We adviseren om tijdens het opgroeien van kinderen aan alle onderwerpen aandacht te besteden. Daarbij kun je het aanbod in deze gids gebruiken. Via de links kom je direct op websites waar je over deze activiteiten meer informatie vindt.

Kwaliteitsborging

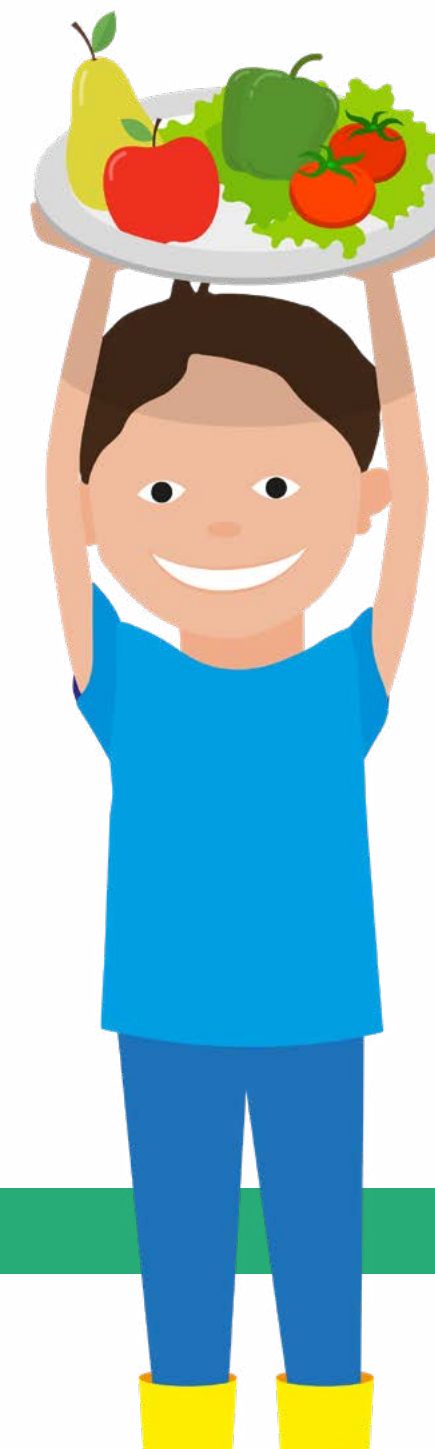
De lesmaterialen en activiteiten uit dit aanbod voldoen aan een aantal basiscriteria die door Jong Leren Eten zijn vastgesteld en worden jaarlijks geëvalueerd. Jong Leren Eten streeft naar structurele verankering van voedingseducatie in het schoolbeleid en lesprogramma. Onderwijsinhoudelijk haakt Jong Leren Eten aan bij het [Leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl](#), thema Voeding van het Nationaal Expertisecentrum voor Leerplanontwikkeling (de SLO).

Financiering & kosten

Alle genoemde activiteiten hebben een eigen kostenplaatje. Je vindt hierover meer informatie op de gelinkte website.

Subsidie Jong Leren Eten

Voor ervaringsgerichte activiteiten, zoals moestuin- of kooklessen of een bezoek aan een boerenbedrijf kun je eventueel een [subsidie aanvragen](#) via het programma Jong Leren Eten. Deze subsidie wordt voor het onderwijs opengesteld tussen 1 en 31 september. Voor de kinderopvang zijn er meerdere rondes per jaar.

Toelichting

Een effectieve aanpak om aandacht aan voedsel te geven ziet er als volgt uit:

- kies als organisatie voor structureel werken aan goede voeding: ga voor het vignet Voeding van Gezonde School of Gezonde Kinderopvang;
- zoek daarbij een educatief/activiteitenprogramma waarmee je de komende jaren in alle groepen aan de slag kunt, zoals Smaaklessen, Ik Eet het Beter en EU-Schoolfruit voor het basisonderwijs en Smakelijke Moestuin voor de kinderopvang of Smaakplezier voor de BSO;
- vul dit programma verder in met ervaringsgerichte activiteiten, zoals Moestuiniëren, Boerderijbezoek en Proeven & Koken. Voor een kennismaking daarmee is de subsidieregeling Jong Leren Eten beschikbaar.

Zo bouwen we samen aan brede betrokkenheid van kinderen bij gezonde en duurzame voeding!

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

duurzaam kiezen

Stappen	Activiteit	Thema's
Beleid	Gezonde school/kinderopvang	
Structureel educatief programma	Bijvoorbeeld Smaaklessen	
Aanvullende activiteiten in de gemeente	Moestuiniëren	
	Boerderijbezoek	
	Proeven en koken	
	Rondom voedsel	

De vijf thema's

Educatie over gezond en duurzaam voedsel omvat een rijkdom aan onderwerpen, geclusterd in 5 invalshoeken die terugkomen in de aangeboden activiteiten:

Smaak

Wat is je smaak? Welke zintuigen heb je? Durf je nieuwe soorten eten te proeven?

Smaak is voor kinderen een interessante ingang om met het thema voeding aan de slag te gaan. Onderwerpen binnen het thema Smaak zijn bijvoorbeeld: Praten over wat smaak is, wat je smaak beïnvloedt en over verschil in smaken. Proeven met alle zintuigen. Proeven van nieuwe producten. Zo breiden kinderen hun smaakpalet uit. Ook culturele aspecten van smaak kunnen aan de orde komen.

Gezonde voeding

Waarom heb je eten en drinken nodig? Waarom heeft je lijf meer aan fruit, groente en brood dan aan chips en roze koeken?

Bij Gezonde Voeding gaat het bijvoorbeeld over de Schijf van Vijf (van het Voedingscentrum). Ook leren kinderen over de verhouding tussen eten en bewegen (de energiebalans). Ze leren dat je door te eten energie binnenkrijgt en dat je dit verbruikt door te bewegen. Kinderen leren dat de energie die je eet en de energie die je verbruikt met elkaar in balans moeten zijn.

Voedselproductie

Welke weg heeft je eten afgelegd voor het op je bord kwam? Hoe zit het met eten en duurzaamheid?

Bij het thema Voedselproductie gaat het om onderwerpen zoals de oorsprong van voedsel en voedselproductie, voedselbewerking en duurzaamheid. Kinderen leren onder andere dat er verschillende manieren zijn om eten te produceren en wat de voor- en nadelen zijn. Ook leren kinderen over dierenwelzijn en over het onderwerp Fairtrade.

Bewust kiezen

Wat kun je in de winkel kopen? Wat staat er op het etiket? Welke invloed heeft jouw voedsel op de aarde? En welke keuzes kun je maken?

Bij dit thema worden leerlingen zich bewust dat er keuzes te maken zijn bij het kopen en bereiden van voedsel. Kinderen leren bijvoorbeeld te analyseren wat er precies in een product zit en hoe je voorkomt dat je eten verspilt. Ook is er expliciet aandacht voor de invloed van ons voedsel op de aarde. Denk aan afwegingen rondom wel of geen dierlijke producten, biologisch voedsel, producten van ver of dichtbij.

Voedselbereiding

Hoe maak je een gezonde, lekkere lunch? Hoe lees je een recept? Welke sociale vaardigheden horen er bij samen eten?

Bij dit thema gaan kinderen zoveel mogelijk praktisch aan de slag met het bereiden van voedsel. Ze leren bijvoorbeeld een recept lezen en aanpassen en diverse kook- en baktechnieken. Ook kan aandacht worden besteed aan de sociale kant, zoals tafelmanieren.

Duurzaam kiezen

Welke invloed heeft jouw voedsel op de aarde?

En welke keuzes kun je maken?

In dit thema krijgt "gezond voor de aarde" expliciet aandacht. Leerlingen worden zich bewust dat er keuzes te maken zijn bij het kopen van voedsel en het bereiden. Denk aan de keuze wel of geen of minder vlees en melkproducten eten. De keuze voor biologisch voedsel, producten van ver of dichtbij. Afwegingen worden besproken om zelf bewuste keuzes te (leren) maken.

Gezonde school

Gezond eten en drinken is voor alle kinderen belangrijk. Via gezonde voeding (basisvoeding) krijgen kinderen voedingsstoffen binnen die van belang zijn voor een gezonde groei en ontwikkeling. Kinderen brengen een groot gedeelte van de dag door op school. Daarom streven we ernaar dat op scholen gezond wordt gegeten en gedronken. Het programma Gezonde School stimuleert scholen om structureel en planmatig te werken aan een gezonde leefstijl op school.

Voeding is een van de 8 thema's binnen Gezonde School. Het programma beschrijft vier pijlers om samen met ouders en kinderen te werken aan gezond voedingsbeleid. Wie voldoet aan de eisen, kan het Vignet Gezonde School – thema Voeding ontvangen. Dat is een kwaliteitskeurmerk voor scholen die werken aan het verbeteren van de gezondheid van hun leerlingen. Eén van de pijlers van de Gezonde School is het invoeren van structurele aandacht voor voedseducatie in het lesprogramma. De volgende invalshoeken moeten hierin in ieder geval aan bod komen:

gezonde voeding

bewust kiezen

duurzaam kiezen

Aanbevolen effectieve lesprogramma's voor PO zijn Smaaklessen en Ik Eet het Beter. Voor het VO zijn dit Weet wat je eet en Do-it, maar u kunt ook uw eigen programma samenstellen en voorleggen ter goedkeuring. Daarbij kunt u natuurlijk dit overzicht van voedseducatie goed benutten!

Advisering Gezonde School

Scholen kunnen in het voorjaar ondersteuning aanvragen via het Ondersteuningsaanbod Gezonde School. Houd de data van de inschrijvingsperiode in de gaten! Ondersteuning houdt in:

- advisering van de adviseur Gezonde School van de GGD Hollands Midden

Postadres:

postbus 121,
2300 AC Leiden.

Bezoekadres:

Parmentierweg 49, 2316 ZV Leiden

T 088 - 308 3000

F 088 - 308 39 00

E-mail: info@ggdhm.nl

Openingstijden: maandag tot en met vrijdag 8.30 tot 17.00 uur

- en geldbedrag van 3000 euro per school voor taakuren of activiteiten in dit kader.
- (verplichte) scholing voor de Gezonde School coördinator van school.

Meer informatie over de Gezonde School in de Duin- en bollenstreek vindt u op [de website van de GGD](#).

Gezonde Kinderopvang en BSO

Voor de kinderopvang en buitenschoolse opvang zijn er vergelijkbare programma's die u kunnen ondersteunen bij het structureel inbouwen van aandacht voor gezonde voeding in de organisatie. Neem eens een kijkje op [gezondekinderopvang.nl](#). Er is een speciale training om dit onderwerp in de organisatie verder te ontwikkelen.

En ook hier geldt: jong geleerd is oud gedaan! Veel van de activiteiten die in dit overzicht worden aangeboden zijn ook toepasbaar voor de kinderopvang (moestuintjes, smaakactiviteiten) en de buitenschoolse opvang (boerderijbezoek, kookworkshops enz.)! Daarvoor kunt u subsidie aanvragen via www.jonglereneten.nl.

JOGG

Lekker in je vel zitten door voldoende bewegen, gezond eten en drinken. Dat is soms makkelijker gezegd dan gedaan; reden waarom de gemeentes in de Duin- en bollenstreek het belangrijk vindt om de inwoners daarin te ondersteunen. De JOGG-aanpak is een lokale, integrale en duurzame aanpak rondom kinderen, hun ouders/verzorgers en de omgeving, waarin een gezonde leefomgeving en gezonde leefstijl centraal staat. De JOGG-regisseur zorgt voor meer draagvlak in de lokale politiek, het bevorderen van publiek-private samenwerkingen en het creëren van een gezondheidsnetwerk. Samen met diverse maatschappelijke partners zet de JOGG-regisseur zich dagelijks in om op duurzame wijze de leefomgeving van kinderen en jongeren gezonder te maken. De aanpak is gericht op alle omgevingen waarin het kind zich bevindt, dit zijn o.a. scholen en kinderdagverblijven. Daarnaast richt de regisseur zich op de Gezondere Sportkantine en is er aandacht voor de Gezonde Werkvloer.

Gemeente Noordwijk

Sandra Heijmans

Goed Bezig Regisseur Noordwijk

sandra@sportbedrijfnordwijk.nl

Website: goedbezignordwijk.nl

Facebook: [Goed Bezig Noordwijk](#)

Telefoonnummer: 0633370236

Gemeente Katwijk

Fenneke de Graaf

Beleidsregisseur gezond en veilig

f.degraaf@katwijk.nl

www.katwijk.nl/samenvoorelkaar

Tel. 071 406 5644 of 06-83206197

Gemeente Lisse

JOGG-regisseur Lisse

Cora Zijlstra

czijlstra@sportsupport.nl

023-5260302

Facebook: facebook.com/buurtspportcoacheslisse

Website: www.lisseactief.nl

Gemeente Hillegom

www.healthyhillegom.nl

www.hillegom.nl

Smaaklessen

Smaaklessen is een effectief lesprogramma over eten en smaak voor kinderen op de basisschool. Met Smaaklessen wordt de nieuwsgierigheid en interesse van kinderen naar gezond en duurzaam eten opgewekt. Voor de buitenschoolse opvang is er de map Smaakplezier, met tal van activiteitensuggesties over voedsel en voeding!

Inhoud

De volgende thema's komen in het programma Smaaklessen aan bod:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

bewust kiezen

voedselbereiding

duurzaam kiezen

Lesmethode

Het lesmateriaal bestaat uit een leraren-handleiding, 9 lessen voor groep 1/2, 5 lessen per groep voor groep 3 t/m 8 en kopieerbladen. Daarnaast is er ook een online digibord module. Alles is volledig uitgewerkt zodat u zo snel mogelijk aan de slag kunt. De lessen duren gemiddeld 60 minuten per les. Het lesmateriaal is gratis te downloaden via smaaklessen.nl.

Er zijn verschillende manieren om Smaaklessen in te zetten:

- Project: Verdeel de lessen over de dagen van de projectperiode.
- Verspreid over het schooljaar: Maak van tevoren een planning, zodat alle lessen aan bod komen.
- In koppeling met andere lesmethoden.

Chef!

Chef! is het gratis online lesportaal met alle lessen en activiteiten van Smaaklessen en EU-Schoolfruit. In Chef! kan je flexibel en op maat aan de slag met voedsel educatie op school. De interactieve lessen worden via het digibord gegeven.

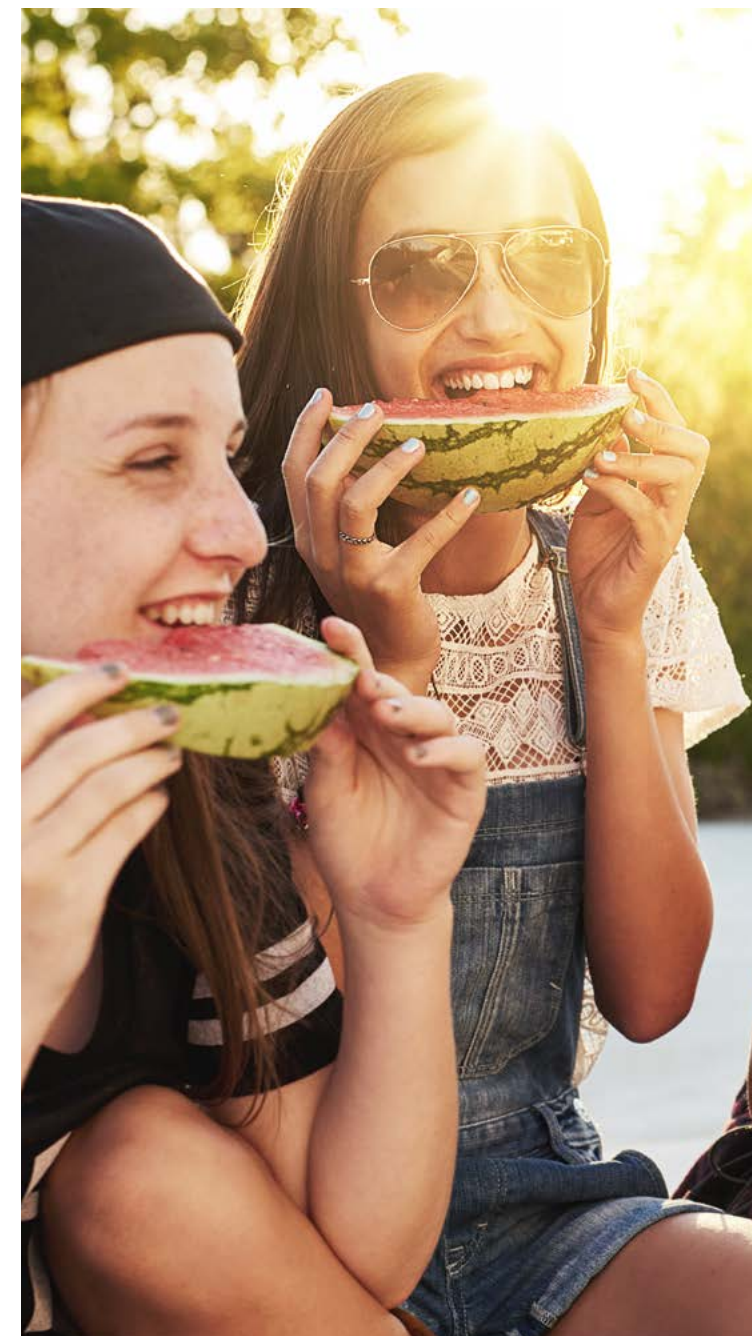
Smaakleskist

In de Smaakleskist zit de lesmap met het lesmateriaal en alle keukenmaterialen die u kunt gebruiken tijdens het geven van Smaaklessen. U kunt deze lenen bij NME De Groene Bol in Lisse via een reservering op de www.degroenebol.nl. U kunt ook de lesmap (€75,-) of een Smaakleskist (€300,-) kopen via www.smaaklessen.nl. Daar is ook uitgebreidere informatie te vinden over het programma. Bij Smaaklessen hoort echt zien, ruiken, voelen en proeven van eten. Dit betekent dat u voor vrijwel alle lessen een aantal echte voedingsmiddelen nodig heeft, die u zelf kunt aanschaffen. Of combineer of vervang een smaakles door een gastles van een aanbieder in de regio.

Smaakmissie's

Smaaklessen wordt aangevuld met verdiepende interactieve lesmodules over de herkomst van de diverse voedselproductgroepen. Er zijn negen Smaakmissies beschikbaar die verdeeld zijn over de groepen van de basisschool. Kinderen gaan zowel binnen als buiten de klas op avontuur. Elke Smaakmissie bestaat uit een introductie van de missie, lessen in de klas, een excursie naar een productiebedrijf, een huiswerkopdracht in de winkel en een kookopdracht.

> In dit overzicht vindt u suggesties voor excursies in de Duin – en Bollenstreek die aansluiten bij deze Smaakmissies!

Gezonde voeding

Waarom heb je eten en drinken nodig? Waarom heeft je lijf meer aan fruit, groente en brood dan aan chips en roze koeken?

Bij Gezonde Voeding gaat het bijvoorbeeld over de Schijf van Vijf (van het Voedingscentrum). Ook leren kinderen over de verhouding tussen eten en bewegen (de energiebalans). Ze leren dat je door te eten energie binnenkrijgt en dat je dit verbruikt door te bewegen. Kinderen leren dat de energie die je eet en de energie die je verbruikt met elkaar in balans moeten zijn.

Aanbod:

KOV

- Training voor pedagogisch medewerkers
  - [Gezonde start](#) (KOV)
- Op de kinderopvang
  - [Smaakspel](#) (0-4 jaar)
  - [Workshop Smakelijke Eters](#) (0-4 jaar)

PO & BSO

- Op school
  - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [Gezonde School - vignet Voeding](#) (groep 1-8)
  - [EU schoolfruit](#) (groep 1-8)
  - [Ik Eet Het Beter](#) (groep 5-8)
  - [Lekker Fit \(Lespakket\)](#) (groep 1-8)
  - [Fruitvriendjes Schoolfruit](#) (groep 1-8)
  - Kraanwater Challenge (groep 1-8)
  - Groente, zet je tanden erin (groep 1-8)
  - [Gastles kraanwater op school](#) (groep 3-6)
- Op de BSO
  - [Gezonde Kinderopvang BSO](#) (BSO)
  - [Smaakplezier](#) (BSO)

VO

- Op school
  - [Future Foodlab](#) (onderbouw VMBO)
  - [Do-It](#) (Alle typen onderwijs klas 1,2)
  - [Gezonde schoolkantine](#) (Alle typen onderwijs klas 1-6)
  - [Krachtvoer](#) (Alle typen onderwijs klas 1-6)

Moestuiniëren

Het is wetenschappelijk aangetoond: moestuiniëren draagt bij aan een positieve houding van kinderen tegenover gezond voedsel. Het zelfgekweekte worteltje en radijsje wil je natuurlijk ook weleens proeven! Tuiniëren doe je met hoofd, hart en handen. Een geweldige belevenis voor een kind om het hele proces van zaaien tot oogsten tot een smakelijk einde te brengen!

Moestuiniëren kan overal en op elke schaal: van vensterbanktuin tot jaarrond een eigen moestuintje! Het mooiste is het als de moestuinlessen integraal deel uitmaken van het lesprogramma. Dan komt het er niet 'ook nog eens bij', maar worden de mogelijkheden volop benut. Groei, bloei en andere natuurprocessen liggen voor de hand, maar ook binnen rekenen en taal zijn veel mogelijkheden. Dankzij de dwarsverbanden blijft kennis beter hangen. Daarom vindt het programma Jong Leren Eten moestuiniëren een belangrijk onderdeel van voedselëducatie.

Zoekt u informatie en praktische hulp? In de Duin- en bollenstreek zijn er een aantal ondersteuningsmogelijkheden voor moestuiniëren: u vindt ze **in dit overzicht onder het thema 'Voedselproductie'.**

Inhoud

De volgende thema's komen in ieder geval aan bod in alle geboden vormen van moestuiniëren:

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

voedselbereiding

duurzaam kiezen

Ook andere educatieve elementen zoals taal, meten, schatten, ruimtelijke oriëntatie en samenwerken maken doorgaans onderdeel uit van moestuinlessen.

Doelen

Iedere kind doet praktische kennis en ervaring op met tuiniëren en ecologie ter stimulering van een gezonde levensstijl en een duurzame en evenwichtige relatie met de natuurlijke omgeving.

- kinderen weten wat klei, zand en tuingrond is en waar het vandaan komt
- kinderen weten wat een plant nodig heeft om te groeien
- kinderen weten hoe zaad verspreid wordt
- kinderen leren met respect om te gaan met de natuur
- kinderen leren zorgen voor planten
- kinderen weten wat dieren en planten in de winter doen
- kinderen leren hoe verschillende groenten en kruiden smaken en krijgen hun oogst mee naar huis om de gezonde voeding ook te ervaren. Voor recepten kunnen leerlingen en ouders terecht op www.schooltuinrecepten.nl.

Voor meer informatie over moestuiniëren kunt u zich laten inspireren door de brochure Moestuiniëren met kinderen, te downloaden op www.jonglereneten.nl

Aanbod:

KOV

- Op de kinderopvang
  - [Smakelijke Moestuinen](#) (2-4 jaar)
  - [Zadenpakket Rijk Zwaan](#) (0-4 jaar)

PO & BSO

- Op school
  - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [Lespakket 'Onderzoekend leren met Kiemgroenten](#) (groep 3-5)
  - [Maatwerk Moestuiniëren](#) (groep 1-8)
  - [Makkelijke Moestuin op school](#) (groep 5-8)
  - [Handleiding schoolmoestuin VELT](#) (groep 1-8)
  - [Leerlijn Growwizzkid binnenteeltsysteem](#) (groep 1-8)

Op school / BSO

- [Moestuintips en lesmateriaal](#) (groep 1-8)
- [Zadenpakket Rijk Zwaan](#) (groep 1-8)

Op locatie

- [Zelf schooltuiniëren](#) (groep 1-8)
- [Subsidies Schooltuinen](#) (groep 1-8)

VO

- Op school
  - [Leerlijn Growwizzkid binnenteeltsysteem](#) (maatwerk VO)
  - [Moestuiniëren, urban farming](#) (Alle typen onderwijs klas 1-6)

Boerderijbezoek

Door een bezoek aan een boerenbedrijf krijgen kinderen meer inzicht in de productie van voedsel, het werk van een tuinder of boer en de functie van dieren op de boerderij. Leerlingen leren waar voedsel vandaan komt en leggen een relatie tussen het boerenbedrijf en het dagelijks eten op hun bord. Moeilijke onderwerpen zoals over leven en dood, ethische kwesties en milieuvraagstukken worden niet geschuwd. Leerlingen kunnen onbevangen uit de hoek komen en dat maakt een gesprek op een boerderij zo uniek. Ze ontmoeten de boer, ervaren het boerenlandschap, leren de dieren kennen en steken de handen uit de mouwen. Zo maken kinderen ook kennis met het unieke karakter van de Duin- en bollenstreek als voedselproducerende regio. En misschien zien ze daarin ook een toekomst voor zichzelf. Ook voor kinderen 'van het platteland' is dit bezoek nog vaak een eyeopener!

Inhoud

De volgende thema's komen bij ieder bedrijfsbezoek in ieder geval aan bod:

smaak

voedselproductie

bewus kiezen

duurzaam kiezen

Boerderijbezoek in de Duin- en bollenstreek

Boerderijlessen worden in verschillende vormen aangeboden op kinderboerderijen, stadsboerderijen en boerenbedrijven in de regio. Een aantal boerenbedrijven is aangesloten bij het landelijk platform www.boerderijeducatienederland.nl. De educatieboeren die via deze website genoemd zijn, voldoen aan een aantal kwaliteitseisen en hebben een training gevolgd om leerlingen te blijven boeien en het verhaal van het leven en werken op een boerderij te vertellen. Daarnaast zijn er in de regio een aantal voedselproducerende bedrijven en organisaties actief, die excursies voor schoolklassen aanbieden. U vindt ze in de kolom 'Aanbod' op deze pagina.

Voor meer informatie over boerderijeducatie kunt u zich laten inspireren door de brochure Tips voor boerderijbezoek voor basis- en voortgezet onderwijs, te downloaden op www.jonglereneten.nl.

Voor de kleintjes

Voor de kleuters is een bezoek aan een kinderboerderij vaak al een hele belevenis. Hoewel voedsel daar niet direct aan de orde komt, is dit een goede gelegenheid voor een kennismaking met boerderijdieren, de functie daarvan en de zorg die deze dieren vragen.

Aanbod:

KOV, PO & BSO

- Op locatie
  - [Boerderijen](#) (groep 1-8)

PO

- Op school
  - [Gastles Insecten Proeverij](#) (groep 7, 8)

Op locatie

- [Boerderij bezoek](#) (groep 1-8)
- [Van Graan tot pannekoek](#) (groep 1-8)
- [Van Koe tot Kaas](#) (groep 1-8)
- [Appelpluk](#) (groep 1-8)
-

Imkerij Weerlanderpolder (Hillegom)

- [Hoe word honing gemaakt](#) (groep 1-8)
-

Imkerij De Drie Bijen (Noordwijkerhout)

- [Hoe word honing gemaakt \(Noordwijkerhout\)](#) (groep 1-8)

VO

Op school

- [Gastles Insecten Proeverij](#) (praktijkonderwijs, VMBO-MBO)
- [Lespakket The Biggest Little Farm](#) (VMBO 2 groen)

Proeven en Koken

Wist je dat je een smaak gemiddeld 10 keer moet proeven voordat je het gaat waarderen? En dat kinderen veel makkelijker proeven van iets wat ze zelf gemaakt hebben - en het dan vaak lekkerder vinden? Zelf gemaakt kan zelf gekweekt zijn (groentes en kruiden), zelf bewerkt (boter, kaas) of zelf gekookt. Zelf koken nodigt kinderen uit tot experimenteren met smaken en ingrediënten en wekt hun interesse voor herkomst en gebruiken rondom voedsel. Hoe koop je in? Hoe maak je het en hoe eet je het? En wat doen we met de restjes? Zelf koken maakt kinderen zich meer bewust van wat ze eten en ze oefenen ook nog eens met rekenen en taal en met sociale vaardigheden. Kortom: proeven en koken zijn waardevolle onderdelen van voedseducatie.

Inhoud

In activiteiten met proeven en koken komen de volgende thema's altijd aan bod:

smaak

gezonde voeding

bewust kiezen

voedselbereiding

duurzaam kiezen

Activiteitsaanbod

Landelijk en regionaal zijn er diverse aanbieders van gastlessen en kookworkshops, zowel op school als op een locatie met kookvoorzieningen. In onze regio zijn een aantal goede aanbieders, die voornamelijk koken met streekproducten. Met hun activiteiten willen ze hun passie voor het streekproduct overbrengen op de kinderen. Bovendien vermindert het werken met producten van dichterbij ook de voedselvoetafdruk. U kunt daar met de klas of BSO naar toe, of een chef uitnodigen bij u op school, die alle materialen meeneemt.

Voor meer informatie over het geven en begeleiden van kooklessen kunt u zich laten inspireren door de brochure Tips voor koken met kinderen, te downloaden op www.jonglereneten.nl. Daarnaast zijn veel tips en leuke video's te vinden op de website van het Voedingscentrum.

Aanbod:

PO & BSO

- Op school
  - [Smaaklessen](#) (groep 1-8)
  - [Gastles insectenproeverij](#) (groep 6-8)

• Op school of op locatie

- [Kook- en smaaklessen](#) (groep 1-8)

VO

- Op school
  - [Foodlab](#) (onderbouw VMBO)
  - [Gastles insectenproeverij](#) (Alle typen onderwijs klas 1-6)

Diversen

Naast het eerdergenoemde aanbod zijn er nog een aantal lessen die niet onder de overige kopjes kon worden geschaard. Deze lessen gaan onder andere over voeding en duurzaamheid, eetcultuur, voedselverspilling en de scheikundige kant van voedsel.

smaak

gezonde voeding

voedselproductie

consumentvaardigheden

voedselbereiding

duurzaam kiezen

Aanbod:

PO & BSO

- Op school
  - [Lespakket Zonder Vlees](#) (groep 6-8)
  - [Gastles voedsel, innovatie en duurzaamheid](#) (groep 1-8)
  - [InStock - lespakket Voedselverspilling](#) (groep 5-8)
  - [De Voedselbank](#) (groep 6-8)
  - [Gastles lokale aanbieders bv over voedselafdruk](#) (groep 5-8)
  - [Verwonder om de Hoek](#) (groep 5-8)

VO

- Op school
  - [Lespakket Zonder Vlees](#) (Alle typen onderwijs klas 1-3)
  - [Lespakket Voedseltransitie](#) (Alle typen onderwijs klas 1-6)

Overzicht

Op de volgende pagina's volgt een overzicht van de lesprogramma's per onderwerp. Ook maakt dit overzicht duidelijk welke les voor uw groep of klas geschikt is. Ook ziet u welke thema's er aan bod komen.

smaak

voedselproductie

voedselbereiding

gezonde voeding

consumentenvaardigheden

duurzaam kiezen

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Gezonde voeding	Gezonde start	GGD Holland Midden	Training voor pedagogisch medewerkers	KDV		KDV
	Smaaklessen	Smaaklessen	Leerlijn waarbij kennis gemaakt wordt met smaakontwikkeling, consumentenvaardigheden, koken, en gezond en duurzaam eten	school		PO: groep 1-8
	Smaakplezier	Smaaklessen	Lesmap vol doe-activiteiten rond eten en proeven	BSO		BSO
	Workshops gezond eten en drinken	Future FoodLAB	Een reeks workshops waarin leerlingen (12-14 jaar) als laborant experimenteren met gezond eten & drinken	school		PO: groep 1, 2
	Gezonde kinderopvang BSO	Gezonde Kinderopvang	Gezonde voeding op de BSO	school		BSO
	Gezonde School - vignet Voeding	GGD Holland Midden	Gezonde school - vignet Voeding	school		PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	EU schoolfruit	EU Schoolfruit	EU Schoolfruit: 20 weken gratis groente en fruit voor de leerlingen	school		PO: groep 1-8
	Ik Eet Het Beter	AH i.s.m. Voedingscentrum	Interactieve lesprogramma's over je dagelijkse eten en drinken	school		PO: groep 5-8
	Lekker Fit (Lespakket)	Kenmerk Educatief	Lespakket over gezonde leefstijl	school		PO: groep 1-8
	Do-it	Do-it	Lespakket over voeding en bewegen	school		VO: klas 1, 2

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Gezonde voeding	Gezonde school	GGD Holland Midden	Programma Gezonde school - schoolbreed	school		PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs klas 1-6
	Gezonde schoolkantine	Voedingscentrum	Programma voor medewerkers van de schoolkantine	school	 	VO: alle typen onderwijs klas 1-6
	Weet wat je eet	Voedingscentrum	Online lessenreeks over gezonde voeding	online	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Krachtvoer	Universiteit Maastricht i.s.m. Voedingscentrum	Online lessenreeks over gezonde voeding en voedselkeuzes	online	 	VO: VMBO klas 1-2
Moestuinen	Smakelijke Moestuinen	Buurtlab	Programma rond moestuinieren en gezonde voeding voor pedagogisch medewerkers	KDV	 	KDV 2-4 jaar
	Methode makkelijke moestuin op school	Makkelijke Moestuin	Methode voor een makkelijke moestuin op school	school	 	PO: groep 5-7
	Moestuintips en lesmateriaal	IVN	Moestuintips en lesmateriaal	school	 	PO: groep 3-5, BSO
	Lespakket 'Onderzoekend leren met Kiemgroenten'	GrowWizzKid	Leerlijn met binnenteeltsysteem waar alle vormen van voedseducatie aan bod komen	school	 	PO: groep 3-5
	Maatwerk Moestuinen	GrowWizzKid	Maatwerk Moestuinen	school	 	PO: groep 1-8
	Leerlijn met binnenteeltsysteem	GrowWizzKid	Leerlijn van 6 lessen 'Onderzoekend leren met Kiemgroenten'	school	 	PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Handleiding schoolmoestuin	Velt	Handleiding om een schoolmoestuin aan te leggen met een reeks aan lesideeën	school	 	PO: groep 1-8
	Minimoestuin op school	Velt	Handleiding voor een minimoestuin in potten met een reeks aan lesideeën.	school	 	PO: groep 1-8
	Seizoenskalender	Velt	Seizoenskalender waarbij leerlingen leren waar groente en fruit vandaan komt, met een reeks aan lesideeën	school	 	PO: groep 1-8 en BSO
	Seizoensgroenten	Velt	Lespakket waarin seizoensgroenten centraal staan. De leerlingen leren spelenderwijs de groenten te koppelen aan het seizoen.	school	 	PO: groep 1-8
	Moestuinlessen	De Dansende Boom	Moestuinlessen in een wijktuin of andere tuin	(school)tuinen	 	PO: groep 5, 6 en BSO
	Moestuinlessen	Hart voor voeding	Moestuinlessen in een wijktuin of andere tuin	(school)tuinen	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en KDV en BSO

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Moestuinen	Elsgeesterhof	Elsgeesterhof	Zelf moestuinen	Voorhout	 	PO: groep 1-8, KDV en BSO
	Mini voedselbos	Mini voedselbos	Zelf moestuinen, fruit, kruiden en groente	Katwijk	 	PO: groep 1-8, KDV en BSO
Boerderijbezoek	De boer op!	Naar buiten!	Boerderijbezoeken waarbij gefocust wordt op voedsel educatie en duurzame basisvorming	boerderij/tuinderij	 	PO: groep 7-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-2
	Rondleiding op de boerderij	Boerderij Nellesteijn	Rondleiding over de boerderij waarbij kinderen leren waar de melk vandaan komt en contact hebben met de dieren.	boerderij	 	PO: groep 1-8
	Boeren rondleiding	Boerderij 't Geertje	Boeren rondleiding waarbij kinderen leren hoe geitenkaas gemaakt wordt en contact hebben met de dieren.	boerderij	 	PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Boeren pannenkoek	Boerderij 't Geertje	Boeren pannenkoek maken door o.a. boter schudden van room, eieren garen, graan malen en suikerbiet proeven.	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Go Wild	Boerderij 't Geertje	Go Wild: Wildplukwandeling bij 't Geertje en daarvan iets bereiden bij de BSO	boerderij en BSO	 	BSO vanaf 8 jaar
	Wildplukpad	Boerderij 't Geertje	Wildplukpad lopen (1,2 km) aan de hand van de wildplukkaart leer je meer over welke plantjes je kan eten uit de natuur en hoe je ze kan bereiden.	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Rondleiding en opdrachten	Boerderij Berg	Rondleiding over de boerderij, zelf boter maken, verschillende opdrachten en contact met de dieren	boerderij	 	PO: groep 1-8,
	Veldwerkdag	Boerderij Buitenverwachting	Veldwerkdag: Korte rondleiding, melkproeverij, in groepjes aan de slag met o.a. werken in de moestuin, geiten melken en pesto maken	boerderij	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Boerderij-circuit	Boerderij Buitenverwachting	Boerderij-circuit waarbij men in groepjes langs allerlei onderdelen van de boerderij gaat. Waaronder: kippen, bijen, varkens, moestuin	boerderij	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Basis rondleiding	Boerderij Buitenverwachting	Basis rondleiding over de boerderij en contact met de dieren	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Les op maat	Boerderij Buitenverwachting	Deze boerderij kan een les op maat maken.	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Rondleiding	Kaasboerderij van Veen	Rondleiding over de boerderij en kaasmakerij en contact met de dieren	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Boerderijbezoek	Boerderij-atelier	Elza Hoeve	Rondleiding over de boerderij en quiz na afloop over de boerderij en de melk die er wordt geproduceerd	boerderij	 	PO: groep 5-8
	Boerderijbezoek en quiz	Elza Hoeve	Boerderij-atelier: Leerlingen leren in 5 dagdelen de boerderij met al zijn facetten kennen middels verschillende opdrachten en taken	boerderij	 	PO: groep 5-8, VO: klas 1, 2
	Rondleiding	Kasteelhoeve	Rondleiding over de boerderij waarbij kinderen leren waar de melk vandaan komt en contact hebben met de dieren.	boerderij	 	PO: groep 7-8
	De kringloop van een koe	Boerderij Akkerlust	De Kringloop van een koe: Leerlingen leren door observatie en onderzoek hoe de kringloop van een koe en de landbouw werkt.	boerderij	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Les op maat	Boerderij Akkerlust	Deze boerderij kan een les op maat maken. Leerlingen leren in 5 dagdelen de boerderij met al zijn facetten kennen middels verschillende opdrachten en taken	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Boerderij Atelier	Boerderij Akkerlust	Leerlingen leren in 5 dagdelen de boerderij met al zijn facetten kennen middels verschillende opdrachten en taken	boerderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Knuffelexcursie	Boerderij Akkerlust	Lammetjes-excursie waarbij peuters in contact komen met de pasgeboren lammetjes	boerderij	-	PO: groep 1-4, KDV
	Van koe tot koelkast	Catrina's Hoeve	Rondleiding met o.a. bezoek aan koeienstal en opdracht in groepjes. Afh. van de wensen van de school, meer aandacht voor: 'van koe tot koelkast', slootjessafari, grondonderzoek, geschiedenis v.d. polder etc.	boerderij	 	PO: groep 3-8, VO: klas 1, 2
	Lammetjes-excursie	Catrina's Hoeve	Lammetjes-excursie	boerderij		PO: groep 1-4 KDV en BSO
	Stadsboer voor een dag	Het Zoete Land	Aan de slag met verschillende opdrachten: bodemonderzoek, zelf eten bereiden, meewerken en een onderzoek doen	tuinderij	 	PO: groep 7,8
	Veldwerkdag	Het Zoete land	Aan de slag met verschillende opdrachten: bodemonderzoek, zelf eten bereiden, meewerken en een onderzoek doen	tuinderij	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kinderappelpluk	De Olmenhorst	Rondleiding over het landgoed. De kinderen leren over de biologische fruitteelt en mogen zelf appels plukken. De rondleiding past bij de leeftijd van de kinderen.	tuinderij	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en KDV en BSO
	Lessen dieren op stal en in de wei	Kinderboerderij Merenwijk	Kennismaken met alle boerderijdieren, hun verzorging en producten	kinderboerderij		PO: groep 1-4
Kinderboerderij Keukenhof	Kinderboerderij Keukenhof	Maak kennis met de dieren van een kinderboerderij	Lisse		PO: Groep 1-5, KDV en BSO	
Kinderboerderij 't Schaapsherdertje	Kinderboerderij 't Schaapsherdertje	Maak kennis met de dieren van een kinderboerderij	Noordwijk		PO: Groep 1-5, KDV en BSO	

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Boerderijbezoek	Zorg- en kinderboerderij De dierenhoeve	Zorg- en kinderboerderij De dierenhoeve	Grote diversiteit aan dieren met oa. Witte melkgeiten	Noordwijkerhout		PO: Groep 1-5, KDV en BSO
	Kinderboerderij Kloosterhof	Kinderboerderij Kloosterhof	Kom in contact met diverse boerderijdieren	Warmond		PO: Groep 1-5, KDV en BSO
	Kinderboerderij Saksenhove	Kinderboerderij Saksenhove	Hoe verzorg je een boerderijdier?	Sassenheim		PO: Groep 1-5, KDV en BSO
	Kinderboerderij De klaprooshof	Kinderboerderij De klaprooshof	Koop je eieren of wissel je stekjes in de verticale pluktuin	Voorhout		PO: Groep 1-5, KDV en BSO
	Westerweide		Wil jij heerlijke verse producten? Eieren, jam en meer	Rijnsburg		PO: Groep 1-5, KDV en BSO
	Sheerenloo		Verzorg de dieren of help op het terras naast de boerderij!	Noordwijk		Dagbesteding voor leerlingen met een beperking.
Proeven en koken	Kooklessen	Hart voor voeding	Kooklessen	school	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en KDV en BSO
	Op wildpluk-avontuur in de wijk	Naar Buiten!	De leerlingen leren planten herkennen, plukken en proeven. Ze verzamelen hun eigen thee-blaadjes en bereiden een wildpluk-hapje op school.	school	 	PO: groep 4-8
	Lekker eten van het land	Naar Buiten! en schooltuinen	Gastles lekker en duurzaam eten, combinatie met ontdektocht op schooltuin	school en schooltuin	 	PO: groep 6,7
	Proeven en ontdekken	Future FoodLAB	Een reeks workshops waarin leerlingen (12-14 jaar) als laborant experimenteren met gezond eten & drinken.	Future FoodLAB	 	PO: groep 8, VO: alle typen onderwijs, klas 1 - 2
	Gastlessen Insecten Proeverij	Insectsofarll	Gastles insecten-proeverij: Jongeren vertrouwd maken met insecten als duurzame eiwitbron.	school	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kooklessen met insecten	Insectsofarll	Gastles insecten-proeverij en kooksessie: Jongeren vertrouwd maken met insecten als duurzame eiwitbron.	school	 	PO: groep 7,8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Vegetarisch broodbeleg maken	De Dansende Boom	Zelf vegetarisch broodbeleg leren klaarmaken.	school	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Lunch bereiden en workshop	De Dansende Boom	Kooklessen met groente uit de tuin	school	 	PO: groep 7,8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kooklessen	De Dansende Boom	Kooklessen met groente uit de tuin	BSO	 	BSO

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Proeven en koken	Lunchen met #Superchefleroen	Onderwijs gezond	Educatief programma gericht op een gezonde schoolluch voor en door kinderen onder leiding van een chefkok	school	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Workshop gezonde maaltijd	Onderwijs gezond	Workshop waarin met de groep een maaltijd wordt bereid waarin gezondheid een belangrijk aandeel heeft.	school	 	PO: groep 1-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6 en BSO
	Clara Kip is jarig	Natuur is een feest	Er wordt een taart gemaakt voor de jarige Clara Kip.	school	 	PO: groep 1, 2 en KDV
	(On)kruiden	Velt	Lespakket waarbij je duikt in de wereld van de wilde kruiden en ontdekt wat het nut is van deze planten, met een reeks les-ideeen	school		PO: groep 1-8
	Bio aan huis	Bio aan huis	Biologische pakketten, verse groente, vers fruit	Leveren in heel Zuid-Holland	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kievit	Kievit	Biologische pakketten, verse groente, vers fruit	Katwijk eo.	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Groente en Zo	Groente en Zo	Verse én biologische groentes	Hillegom eo.	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
Diversen	Voedselverspilling	Velt	Lespakket over voedselverspilling, leerlingen leren de keten van zaad tot product kennen en hoe voedselverspilling te voorkomen.	school	 	PO: groep 1-8
	Lespakket over bijen en voedsel	Nederland Zoemt	Lespakket over bijen en voedsel	school	 	PO: groep 7,8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Workshops gezonde en duurzame voeding	Beter (W)eten	Workshops gezonde en duurzame voeding	school		PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Gastles voedsel, innovatie en duurzaamheid	Beter (W)eten	Gastles 'Verborgene suikers'	school		PO: groep 5-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	InStock - lespakket Voedselverspilling	Instock	Lespakket Voedselverspilling, bestaande uit 4 lessen en een kookworkshop	school	 	PO: groep 5-8
	Lespakket Zonder Vlees	Nationale Week Zonder Vlees	Lespakket Zonder Vlees	school	 	PO: groep 6-8, VO: VWO 1-2, HAVO 1-2-3, VMBO 3-4
	Les Eten en drinken	Junior Science Lab	Scheikunde-practicum over suiker, zetmeel, speeksel en enzymen.	Junior Science Lab		PO: groep 7,8
	Les over honing	Hortus Leiden	Les over honing	Hortus Botanicus	 	VO: VMBO

Activiteit	Programma	Aanbieder	Omschrijving	Locatie	Thema's	Type onderwijs
Diversen	Rondleiding 'Reis door de mens'	CORPUS	Rondleiding 'Reis door de mens'	CORPUS	 	PO: groep 6-8, VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Lesmethode over duurzaamheid	Ik circuleer	Lesmethode over duurzaamheid met o.a. de les 'Wat is jouw food-print?'	school	 	VO: VMBO
	Lespakket over de voedselbank met een les over voedselverspilling	Voedselbanken Nederland	Lespakket over de voedselbank met een les over voedselverspilling	school	 	PO: groep 7,8
	Vlees, melk en andere biologische producten	Vlees, melk en andere biologische producten	-	Hillegom	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Boter	Boter	-	Warmond	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Boter, Kaas en eieren	Boter, Kaas en eieren	-	Warmond	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kaaswinkel	Kaaswinkel	-	Sassenheim	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Kaas	Kaas	-	Noordwijk	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6
	Appels en Peren	Appels en Peren	-	Lisserbroek	 	VO: alle typen onderwijs, klas 1-6

Colofon

Dit overzicht is tot stand gekomen onder verantwoording van [Jong Leren Eten](#) Zuid-Holland en NME De Groene Bol.

Maart 2021

In de Duin- en bollenstreek zijn de volgende partijen betrokken bij educatie over voedsel en voeding: GGD, NME De Groene Bol, JOGG regisseur uit de gemeenten Lisse, Noordwijk en Katwijk.

Geïnteresseerden zijn van harte welkom hierbij aan te sluiten en contact op te nemen met NME De Groene Bol via info@degroenebol.nl

Gemeente
Hillegom

GOED
BEZIG
NOORDWIJK

NATUUR
MILIEU
EDUCATIE

Lisse

Katwijk

